

Espais de memòria

El paisatge quotidià que ens envolta està carregat de memòria. Des del nom dels carrers fins a una alqueria, les terres de cultiu i, fins i tot, els edificis guarden petjades de la història. Les quatre dècades de dictadura franquista no són una excepció. En 1939 la violència sistemàtica contra els que van defensar la democràcia va ser un element consubstancial al nou règim: camps de concentració, presons, murs d'afusellament i fosses comunes, entre molts altres, són alguns dels espais de memòria que cal conèixer i preservar per a garantir que mai més es tornen a repetir eixes atrocitats.

Camp de concentració d'Albalat de l'Albaida, San Isidro.

El camp és un quadrilàter envoltat de doble fila de filferro i en la seua part exterior, cada deu metres aproximadament, hi havia un emplaçament de metralladores (...). A l'interior del camp, a dreta i esquerra, hi havia uns barracons de fusta, bruts i atrotinats, que semblaven estar construïts a propòsit per a la tortura psíquica.
Juan Caba Guijarro

Camp de treballs forçats de l'Embalse de Benagéber, Benagéber.

Camp de concentració de la plaça de bous, Monóver.

Espai d'afusellament del Terror, Paterna.

Reformatori per a dones de les Hermanas Oblatas, Alacant.

Estàvem completament preses. Jo plorava diàriament, em van posar en la bugaderia, tot era llavar, cosir, fregar i resar. Entre les internes hi havia alguna delinqüent, altres lluitadores, rebels i moltes xiques pobres.
Consuelo Alfonso Femenia

Penal de San Miguel dels Reis, València.

Convent-presó de Santa Clara, València.

Vaig ingressar en Santa Clara i allí vaig estar quatre mesos en la cel·la incomunicada [...] Vaig passar quatre mesos amb un plat, una cullera, una botija i un matalasset d'espart. Cada huit dies venia el jutge a prendre'm declaracions; com jo estava en una cel·la que no em donava l'aire ni el sol, em vaig posar completament unfiada.
Milagros Q.

Paisatges de la guerrilla antifranquista. Mas de la Pallissa, Vallibona.

Jo preferia morir d'un tir però no morir de tortures, (...) per això em vaig ficar a la guerrilla.
Florencio Pla Messeguer, "La Pastora".

Espai d'afusellament del Riu Sec, Castelló.

CASTELLÓ DE LA PLANA

Espais de memòria

Coordinació

Aula Didàctica de Memòria Democràtica
Direcció General d'Innovació Educativa i Ordenació
Conselleria d'Educació, Cultura i Esport

Autoria

Esther López Barceló
Joan Salazar Bonet

Maquetació i disseny

Rosa Bou (Limoestudio)
Kumi Furió (Limoestudio)

Imatges i documentació

Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu
José Mª Azkarraga Testor
Juanjo Ruiz
Elena Solanas Roig
María Palau Galdón
Marta García Carbonell
Consuelo Garcia del Cid
Víctor Domínguez
Julio Olmo
Juan Miguel Palomar
Ajuntament de Monóver
Miguel C. Muñoz Felíu
Fernando López

Presó franquista de Sant Miquel dels Reis (1939-1966)

El penal franquista de Sant Miquel dels Reis es trobava en un antic monestir que des del segle XIX va convertir-se en centre de reclusió. Durant la dictadura va nodrir-se de milers de presoners republicans que malvivien amuntegats entre els seus murs fins a 1966, moment en què es va tancar degut, en part, a les fugues que es van produir en aquest temps. En l'actualitat seu de la Biblioteca Valenciana i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Josep Cano Coloma

Des de la torre a la qual vam ser traslladats, i a través del finestral que dona al nord, al cap de tres anys de no veure als meus fills (...) se'm va presentar la beneïda ocasió de contemplar de nou als majors i per primera vegada al xicotet, amb l'ajuda d'uns magnífics prismàtics (...) En dates i hores convingudes, la meua dona i els nostres tres fills entraven en un dels camps contigus al penal (...) ben aliens al fet que uns ulls carregats d'emoció se'ls menjaven a través dels prismàtics.

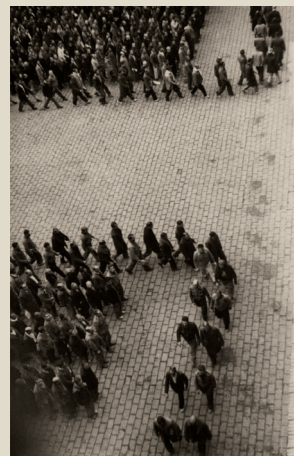

Banda de música de presoners tocant al pati. Imatge Damián. Font: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Presos baixant les escales del recinte penitenciari. Imatge Damián. Font: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Aspecte de les cel·les una vegada tancat el presidi. Font: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Carlos Llorens Castillo

A les dotze i mitja cridaven a formació al pati, per al repartiment del ranxo, enfront d'una bateria de calderes; es constituïen quatre o cinc columnes de presos en dobles files, proveïts tots ells del seu plat i cullera. Un parell de cullerades a cada plat, era la ració de cadascun -arròs amb bledes, en pla sopa, és a dir amb molt de caldo - que es va mantenir invariable, al migdia i a la nit.

Presos formats i marxant de tornada a l'interior de la presó. Imatge Damián. Font: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Manuel García Corachán

El dormitori és un corredor ampli, amb grans columnes al mig, part de l'antic convent, en la qual, de la forma que millor podem, ens tombem uns dos-cents quaranta presos, en dues files de nosaltres acostats a les parets i nou o deu entre columnes. Per llit, un matalasset estés sobre l'amable somier del pis. Disposem entre cinquanta i seixanta centímetres d'amplària, sense encreuament de cames.

Mariano Rawicz

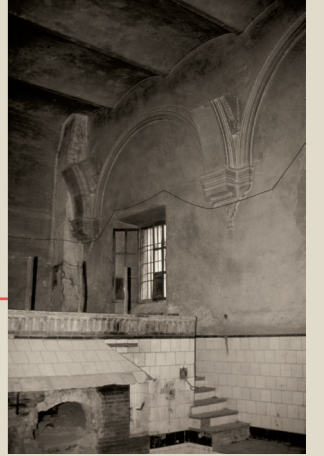
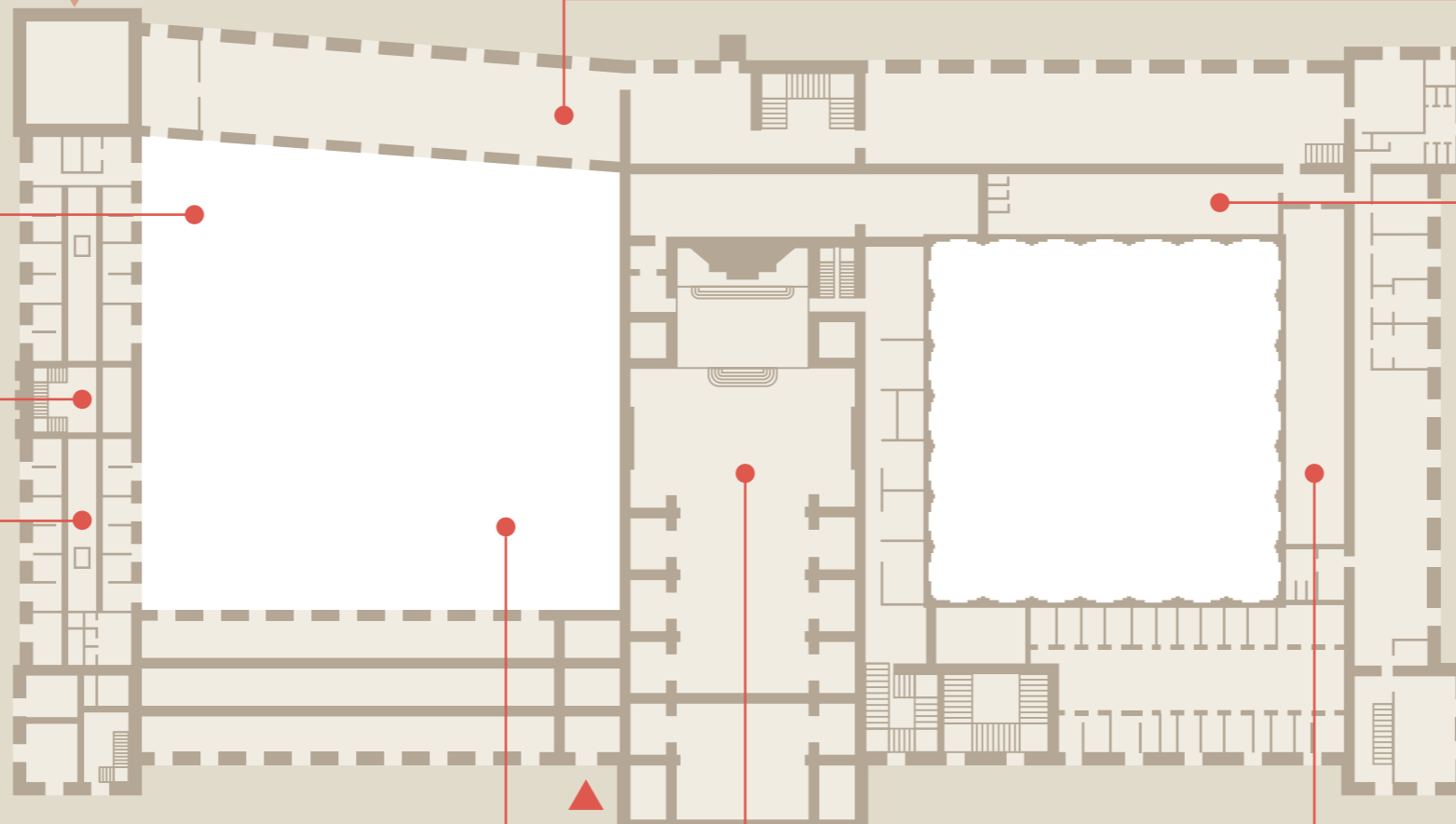
La indumentària dels presos és variadíssima. Com l'erari franquista no té recursos per a proveïdors d'uniformes de reclusos, cadascun porta el que té i pot. Hi ha, doncs, pantalons de peto, monos blaus de treball, bruses negres dels llauradors llewantins, jaquetes de pana, uniformes militars de les diferents armes, vestits corrents, etc...

Joan Busquets i Vergés

Els tallers penitenciaris no eren una altra cosa que una empresa particular, sent el patró un xicotet industrial de mobles de València (...) A causa del creixement incessant de la fàbrica de mobles van suprimir les dependències de correcció i el pati de les tres palmeres (antic claustre) va quedar com a depòsit per a la fusta.

Isidro Guardia

Ningú es va adonar que estaven obrint un túnel ja que la terra la mesclaven amb la que treien del pou que els havien encarregat obrir. No ens van dir res fins al dia de la fugida, quan ens van comunicar que aqueixa nit marxaven i van posar el túnel a la nostra disposició. Aprofitant la foscor de la nit van desaparèixer entre els horts i mai més es va saber d'ells.

Aspecte de la cuina una vegada tancat el presidi. Font: Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu.

Obres d'art realitzades pels presos i desaparegudes en l'actualitat. *Memorias Redención de Penas.*

Taller de fusteria i mobles al que treballaven multitud de presos. *Memorias Redención de Penas.*

Sermó als presos del capellà de la presó. *Memorias Redención de Penas.*